

Social Stratification and Inequality Attitudes in Thai Society: A Qualitative Study of Bangkok Metropolitan Area University Students¹

Titinan Pewnil^{2,*} Napasamon Nitjaran³ Kingkan Jongsukklai⁴

Abstract

This study examines the attitudes about social stratification and inequality in Thai society among university students in the Bangkok Metropolitan Area (BMA). Data was gathered by in-depth interview from 52 undergraduates aged 20 to 25 at three BMA universities, chosen by purposive sampling. The data was analyzed by content analysis and thematic categorization. Results are that most students understand social class as a human-created, socially constructed system for division and organization with five dimensions determining social class: education, economic status, occupation, power, and physical appearance. On attitudes toward the benefits of social stratification, most see social class as creating inequality, while others perceive partial benefits in social organization and policy formulation. In the Thai societal context, students discern that social stratification creates the most pronounced inequality in education, economics, and power. Most participants believe that Thai society can address class-based inequality. These findings demonstrate that students are systematically aware of social stratification issues in Thailand and have complex perspectives on their multi-level resolution.

Keywords: social stratification, social class, Thai society, inequality

---

¹ Research article

² Assistant Professor, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University. Email: titinan@rumail.ru.ac.th

³ Assistant Professor, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University. Email: napasamon.n@rumail.ru.ac.th

⁴ Researcher, The Social Innovation and Sustainability for Vulnerable People Research Unit, Social Research Institute, Chulalongkorn University. Email: kingkan.j@chula.ac.th

*Corresponding author: Titinan Pewnil. Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University. Email: titinan@rumail.ru.ac.th

ทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: การศึกษาเชิงคุณภาพกลุ่มนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร¹

ฐิตินันท์ ฝิวนิล^{2,*} นภสมน นิจรรย์³ และกิงกาญจน์ จงสุขไกล⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำทางสังคมของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีอายุ 20-25 ปี จาก 3 มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 52 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มองว่าการแบ่งชนชั้นมาจากตัวกำหนดใน 5 มิติ ได้แก่ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ อำนาจ และรูปลักษณ์ภายนอก ด้านทัศนคติต่อประโยชน์ของการแบ่งชนชั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าชนชั้นเป็นสิ่งที่สร้างความเหลื่อมล้ำ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าชนชั้นมีประโยชน์บางส่วนในแง่การจัดระเบียบสังคมและช่วยกำหนดนโยบายทางสังคม เมื่อพิจารณาบริบทสังคมไทย นักศึกษามองว่าการแบ่งชนชั้นทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำชัดเจนที่สุดในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และอำนาจ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าสังคมไทยจะสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นได้ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความตระหนักรู้เชิงระบบต่อปัญหาการแบ่งชนชั้นและมีมุมมองที่ซับซ้อนต่อการแก้ไขปัญหาในสังคมไทยในหลายระดับ

คำสำคัญ: การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม, ชนชั้นทางสังคม, สังคมไทย, ความเหลื่อมล้ำ

¹ บทความวิจัย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อีเมล titinan@rumail.ru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อีเมล napasamon.n@rumail.ru.ac.th

⁴ นักวิจัย หน่วยปฏิบัติการวิจัยนวัตกรรมสังคมและความยั่งยืนสำหรับคนกลุ่มเปราะบาง สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล kingkan.j@chula.ac.th

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ: ฐิตินันท์ ฝิวนิล ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อีเมล titinan@rumail.ru.ac.th

บทนำ

การศึกษาเรื่องชนชั้นทางสังคมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในบริบทที่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลก กรอบแนวคิดมีการพัฒนาที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตั้งแต่ความเชื่อเรื่องความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติในสมัยโบราณ แนวคิดหน้าที่นิยม (Functionalism) ที่เห็นความไม่เท่าเทียมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดระเบียบสังคม แนวคิดของ Marx ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ตามปัจจัยการผลิต (Dos Santos, 1970; วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2553) แนวคิดของเวเบอร์ (Weber) ที่แบ่งมิติการแบ่งชั้นออกเป็นชนชั้น (class) สถานภาพ (status) และอำนาจ (power) (Sørensen, 2019) ไปจนถึงแนวคิดของบูร์ดิเยอ เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของชนชั้นผ่านทุนรูปแบบต่าง ๆ ที่เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมและการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Bourdieu, 1987) งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าการตระหนักถึงชนชั้นทางสังคมสามารถพัฒนาขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก (Tudor, 1971; Vandebroek, 2021) และซับซ้อนเพิ่มขึ้นในระดับอุดมศึกษา โดยนักศึกษาจากพื้นฐานทางชนชั้นต่าง ๆ จะมีกระบวนการสร้างความหมายต่อตัวตนทางชนชั้นที่แตกต่างกัน (Bettencourt, 2020; Rice et al., 2017) ในขณะที่ Savage et al. (2013) พบว่าโครงสร้างชนชั้นสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากขึ้น

ในบริบทของสังคมไทย การศึกษาเรื่องชนชั้นในกลุ่มคนรุ่นใหม่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากพวกเขาเผชิญกับบริบทใหม่ที่แตกต่างจากรุ่นก่อน งานศึกษาของนิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ (2559) ได้เสนอกรอบตัวชี้วัดช่วงชั้นทางสังคมแบ่งเป็นมิติเชิงภววิสัย ได้แก่ ชาดิกำเนิด มาตรฐานการดำรงชีพของครัวเรือน เศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพ และมิติเชิงอัตวิสัย ได้แก่ สถานภาพทางสังคม อิศรภาพและเสรีภาพ ภารดรภาพ การบริโภคและรูปแบบการดำเนินชีวิต ความตระหนักในชนชั้น ส่วนงานศึกษาของปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ (2566) ระบุว่าโครงสร้างชนชั้นไทยร่วมสมัยแบ่งได้เป็น 5 ชนชั้น โดยแต่ละชนชั้นมีรูปแบบการสะสมและส่งผ่านทุนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดในการเลื่อนชั้นทางสังคม โดยเฉพาะชนชั้นกลางที่มีลักษณะโดดเด่นและมีความท้าทายในการสร้างความร่วมมือทางสังคมในพื้นที่เมืองร่วมกับผู้อื่น (กฤษณ์พชร โสมณวัตร, 2564; โสวัตรี ณ กลาง, 2562) รวมถึงการเลื่อนชั้นข้ามรุ่นที่ยังมีข้อจำกัด (ปริตตา หวังเกียรติ, 2563; ฐานิตา บุณวรรโณ, 2565)

ดังนั้น การศึกษาเรื่องมุมมองต่อการแบ่งชนชั้นทางสังคมของกลุ่มนักศึกษาในกรุงเทพมหานครจึงเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชนชั้นมากที่สุดในประเทศ ประกอบกับนักศึกษากลุ่มนี้เป็นผู้ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการศึกษาในอนาคตรวมทั้งเป็นกลุ่มที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการรับรู้ชนชั้นทางสังคมรูปแบบใหม่ การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาความเข้าใจและทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นทางสังคมของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้งในมิติทั่วไปและบริบทเฉพาะของสังคมไทย เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและสร้างความเข้าใจเชิงลึกต่อมุมมองของคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความเท่าเทียมและเป็นธรรมมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการแบ่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาเรื่องชนชั้นทางสังคมพบว่า มีรากฐานทางทฤษฎีที่วิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่แนวคิดหน้าที่นิยมที่มองว่าความไม่เท่าเทียมเป็นความจำเป็นของระบบสังคมเพื่อให้คนที่มีความสามารถสูงเข้ามาทำหน้าที่ที่ซับซ้อน ไปจนถึงทฤษฎีของมาร์กซ์ที่ให้มุมมองแตกต่างโดยเน้นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเป็นรากฐานของการแบ่งชนชั้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2553) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางส่วนเข้าใจผิดเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์แบบไดอะเล็กติก (Dialectic) ของมาร์กซ์ โดยมองว่าบางครั้งทฤษฎีมาร์กซ์แบ่งชนชั้นเป็นสองกลุ่มตามความสัมพันธ์การกดขี่ (ผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่) บางครั้งแบ่งตามลำดับชั้นที่มีหลายระดับ และบางครั้งแบ่งตามแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่ง Dos Santos (1970) ได้อธิบายว่าความเข้าใจผิดนี้เกิดจากการที่นักวิชาการเหล่านั้นไม่เข้าใจว่ามาร์กซ์ใช้ระดับการวิเคราะห์ที่ต่างกัน (different levels of abstraction) โดยมาร์กซ์วิเคราะห์ชนชั้นในสี่ระดับที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ (1) ระดับรูปแบบการผลิตซึ่งเป็นการนิยามเชิงทฤษฎีของชนชั้นหลักในระบบทุนนิยม (2) ระดับโครงสร้างสังคมที่พิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์และความซับซ้อนของสังคมจริง (3) ระดับสถานการณ์สังคมเชิงประจักษ์ที่ศึกษาชนชั้นในช่วงเวลาและสถานที่เฉพาะ และ (4) ระดับวัฏจักรที่พิจารณาผลกระทบของวิกฤตการณ์และการเปลี่ยนแปลงระยะสั้น การวิเคราะห์แต่ละระดับมีจุดมุ่งหมายและความละเอียดที่แตกต่างกัน ทฤษฎีของมาร์กซ์จึงไม่ใช่ทฤษฎีที่ขัดแย้งกันแต่เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการวิเคราะห์แบบไดอะเล็กติกที่สมบูรณ์ ขณะที่ความก้าวหน้าที่สำคัญของการอธิบายการจัดช่วงชั้นทางสังคมนั้นเกิดขึ้นจากแนวคิดของเวเบอร์ (Max Weber) ที่ขยายการวิเคราะห์ออกเป็นสามมิติ คือ ชนชั้น สถานภาพ และอำนาจ โดย Sørensen (2019) ระบุว่าแม้จะมีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าสามตัวแปรนี้เป็นพื้นฐานของการวิจัยเรื่องการแบ่งชนชั้น แต่ยังคงมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความสำคัญและการนิยามแนวคิดเหล่านี้

สำหรับการอธิบายการจัดช่วงชั้นทางสังคมในสังคมสมัยใหม่ แนวคิดที่สำคัญเกิดขึ้นจากงานของ บูร์ดิเยอ (Bourdieu, 1987) ที่นำเสนอแนวคิดที่ว่าในเชิงทฤษฎี ชนชั้นเป็นโครงสร้างทางตรรกะที่สร้างขึ้นจากตำแหน่งที่คล้ายคลึงกันในพื้นที่ทางสังคม แตกต่างจากในเชิงปฏิบัติที่ชนชั้นเป็นกลุ่มที่สามารถรวมตัวเพื่อปฏิบัติการร่วมกันได้จริง การเปลี่ยนจากชนชั้นทางทฤษฎีไปสู่ชนชั้นเชิงปฏิบัติต้องผ่านกระบวนการทางการเมืองของการเป็นตัวแทนและการสร้างเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว Savage et al. (2013) ได้นำมาอธิบายแบบจำลองชนชั้น 7 ระดับ จากการศึกษาในงานวิจัย BBC's Great British Class Survey ที่มีผู้ตอบแบบสอบถามกว่า 325,000 คน โดยแสดงให้เห็นว่าการแบ่งชนชั้นสมัยใหม่ไม่สามารถอธิบายด้วยอาชีพของหัวหน้าครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาทุนทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมร่วมกัน ในขณะที่ Scott (2002) ระบุว่า การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจยังคงมีอิทธิพลต่อโอกาสในชีวิต ขณะเดียวกันผู้คนยังคงรับรู้

ถึงการแบ่งชนชั้นแต่ก็จะผนวกปัจจัยด้านวิถีชีวิตเข้าไปในการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมด้วย ส่วนงานศึกษาของ Easterbrook et al. (2020) พบว่าชนชั้นทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการจัดโครงสร้างแนวคิดเรื่องตัวตน โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงชนชั้นทางสังคมของตน เท่ากับหรือมากกว่าอัตลักษณ์ที่นักจิตวิทยามักศึกษา ส่วนงานของ Shavitt et al. (2016) ระบุว่าชนชั้นทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านวัฏจักรวัฒนธรรมที่หนุนเสริมซึ่งกันและกัน

สำหรับงานศึกษาในกลุ่มการรับรู้เรื่องชนชั้นนั้น งานศึกษาของ Ramsey (1991) ระบุว่าการตระหนักรู้เรื่องชนชั้นเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก โดยเด็กหญิงมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับเบาะแสทางชนชั้นมากกว่าเด็กชาย ขณะที่ Vandebroek (2021) อธิบายว่าการพัฒนาการรับรู้และการตัดสินเรื่องชนชั้นของเด็กเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มาจากพื้นฐานชนชั้นต่างกันจะมีกระบวนการสร้างความหมายต่อตัวตนทางชนชั้นที่แตกต่างกัน (Bettencourt, 2020; Schwartz et al., 2009) โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาชนชั้นแรงงานที่มีประสบการณ์ขัดแย้งระหว่างค่านิยมของชุมชนเดิมกับสถาบันอุดมศึกษา

สำหรับงานศึกษาเกี่ยวกับการจัดช่วงชั้นทางสังคมในบริบทสังคมไทย พบว่ามีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือการยอมรับความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคระหว่างชนชั้น โดยในงานศึกษาของกุลภา วจนสาระ (2555) ระบุว่าสังคมไทยไม่เคยมีแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมทางสังคม แต่ยอมรับความไม่เท่าเทียมภายใต้กฎแห่งกรรม วัฒนธรรมอุปถัมภ์ และการยอมรับอำนาจของผู้มีสถานะทางสังคมสูงกว่า ส่วนในงานศึกษาของนิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ (2559) ได้พัฒนากรอบตัวชี้วัดชนชั้นที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงภววิสัยและเชิงอัตวิสัย ซึ่งสะท้อนความซับซ้อนของการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมในบริบทสังคมไทย ในขณะที่งานศึกษาของปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ (2566) แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างชนชั้นไทยร่วมสมัยมี 5 ระดับ ประกอบด้วย (1) ชนชั้นชายขอบที่มีทุนน้อยที่สุดและอยู่ในสภาพเปราะบาง (2) ชนชั้นต่อสู้ดิ้นรนที่พยายามสะสมทุนเพื่อความอยู่รอด (3) ชนชั้นกลางที่มีทุนพอสมควรแต่ยังไม่มั่นคง (4) ชนชั้นมั่นคงที่สามารถรักษาสถานะได้ และ (5) ชนชั้นมั่นคงอย่างยั่งยืนที่มีทุนทุกรูปแบบสูงและสามารถส่งผ่านทุนข้ามรุ่นได้ โดยแต่ละชนชั้นมีรูปแบบการสะสมและส่งผ่านทุนที่แตกต่างกัน แต่สังคมไทยยังคงประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดในการเลื่อนชนชั้น โดยเฉพาะชนชั้นกลางที่ถูกอธิบายโดย กฤษณ์เพชร โสมณวัตร (2564) ว่าเป็นชนชั้นที่มีลักษณะโดดเดี่ยว และเผชิญกับความรู้สึกเดือดร้อนรำคาญที่ส่งผลต่อความท้าทายในการสร้างความร่วมมือทางสังคม ส่วนงานศึกษาเรื่องการเลื่อนชั้นข้ามรุ่นในกรุงเทพมหานครของปรีดา หวังเกียรติ (2563) พบว่าครอบครัวที่รุ่นลูกประสบความสำเร็จมีรุ่นพ่อแม่ที่สามารถครอบครองทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมได้มากกว่า แสดงให้เห็นว่าทุนในรูปแบบต่าง ๆ สามารถชดเชยภูมิหลังที่เสียเปรียบได้

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนิยามชนชั้นทางสังคมว่าหมายถึง ระบบการจัดแบ่งและจัดลำดับบุคคลในสังคมที่เกิดจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม อำนาจ การศึกษา อาชีพ และทุนทางวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งส่งผลต่อโอกาส สิทธิ และการเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ โดยยึดแนวคิดของเวเบอร์ที่มองชนชั้นในสามมิติ คือ ชนชั้น สถานภาพ และอำนาจ ร่วมกับแนวคิดของบูร์ดิเยอที่เน้นการทำงานของทุน

หลากหลายรูปแบบ (ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนเชิงสัญลักษณ์) และนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมไทยตามที่ปีนวดิ ศรีสุพรรณ และคณะ (2566) และนิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ (2559) ได้เสนอไว้ เพื่อทำความเข้าใจทัศนคติต่อการรับรู้ชนชั้นทางสังคมของคนรุ่นใหม่ในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ใช้ระยะเวลา รวม 8 เดือน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน พ.ศ. 2565

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีอายุ 20-25 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับ 1 แห่ง การเลือกมหาวิทยาลัยทั้งสองประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายจากนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจแตกต่างกัน โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยประกอบด้วย การเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุในช่วงที่กำหนด สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว และมีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มีการบังคับใด ๆ การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเจาะจง (purposive selection) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างครอบคลุม ทั้งนี้ มีผู้สนใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 60 คน แต่ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและสามารถให้เวลาสัมภาษณ์ได้อย่างเพียงพอจำนวน 52 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) โดยรายละเอียดคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมการวิจัย

คุณลักษณะ	จำนวน (คน)
เพศ	
ชาย	17
หญิง	25
LGBTQ+	10
อายุ (ปี)	
20-21	34
22-23	9
24-25	9
กลุ่มสาขาวิชาที่เรียน	
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์	39
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์	13
รวม	52

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview guide) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดสอบเบื้องต้น (pilot test) กับนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างหลัก แบบสัมภาษณ์แบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี คณะที่ศึกษา และสังกัดมหาวิทยาลัยที่ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการแข่งขันชั้นทางสังคมในมิติทั่วไป ซึ่งมี 2 คำถามหลักคือ “หากพูดถึงคำว่าชนชั้นคุณนึกถึงอะไร” และ “คุณคิดว่าการแข่งขันชั้นมีประโยชน์กับสังคมหรือไม่ อย่างไร” สำหรับส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการแข่งขันชั้นในสังคมไทย ซึ่งมี 2 คำถามหลักคือ “คุณคิดว่าสังคมไทยมีการแข่งขันชั้นในเรื่องใดมากที่สุด แล้วคิดว่าการแข่งขันชั้นนั้นมีผลอย่างไร” และ “คุณคิดว่าการลดปัญหาาระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมไทยสามารถทำได้หรือไม่ อย่างไร” ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันชั้น ตัวอย่างเหตุการณ์ที่เห็นในชีวิตประจำวัน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่คิดว่าเป็นไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 ครั้ง ครั้งละ 30-45 นาที ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยผู้วิจัยเพียงคนเดียว สำหรับการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้การประสานงานผ่านตัวแทนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่งเพื่อประชาสัมพันธ์รับสมัครนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมให้ข้อมูล จากนั้นจึงทำการนัดหมายสัมภาษณ์ตามแต่ความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลทุกรายก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการที่จะดำเนินการ สิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย และการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งจัดบันทึกประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลสำรอง โดยมีเฉพาะผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จำแนกสาระสำคัญและกำหนดรหัสคำตอบ (coding) จากนั้นจึงใช้การวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ (thematic analysis) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะภาพรวมการศึกษา ความถี่ของคำตอบ และตัวอย่างของความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การใช้รหัสแทนชื่อจริงในการเก็บรักษาและรายงานข้อมูล ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญทางสังคมศาสตร์จำนวน 2 ท่าน ร่วมตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์และผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 52 คน วิเคราะห์ได้ออกมา 5 ประเด็นหลัก (theme) และ 12 ประเด็นย่อย (sub-theme) รายละเอียดดังตารางที่ 2 ทั้งนี้ สามารถนำเสนอได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจต่อชนชั้นทางสังคม

จากการวิเคราะห์คำตอบเกี่ยวกับความหมายของ “ชนชั้น” พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่มุ่งเน้นไปที่การแบ่งแยกและการจัดระเบียบทางสังคม โดยมีการใช้คำหลักต่าง ๆ เช่น “แบ่งแยก” “จัดลำดับ”

“หมวดหมู่” และ “ลำดับชั้น” ปรากฏในคำตอบของนักศึกษา 46 คน จาก 52 คน โดยตัวอย่างคำตอบที่สะท้อนความเข้าใจต่อชนชั้นทางสังคมในมิตินี้ เช่น

“ชนชั้นคือสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นมา เป็นการจัดลำดับหมวดหมู่คนในสังคม” [ID01, เพศชาย, อายุ 21 ปี] และ “การแบ่งแยกของกลุ่มคนที่มีลักษณะหรืออะไรบางอย่างที่เหมือนกันมาอยู่ด้วยกันโดยอาจมีการลำดับชั้น” [ID02, เพศหญิง อายุ 23 ปี] รวมถึง “การแบ่งแยกลำดับความสูงต่ำของสังคมมนุษย์ที่ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ตายตัวในปัจจุบัน” [ID05, เพศชาย, อายุ 20 ปี]

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่มีความเข้าใจชนชั้นทางสังคมในลักษณะมุมมองเชิงโครงสร้าง โดยสามารถระบุปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดชนชั้นได้อย่างชัดเจน เช่น

“ชนชั้นคือการแบ่งคนในสังคมออกเป็นช่วงชั้น สูง ต่ำต่างกันไป เช่น รายได้ อาชีพ ที่อยู่ อาศัย การศึกษา ครอบครัว แต่คนที่ฐานะทางสังคมคนละชั้นกันก็อาจจะไม่มีความเท่าเทียมกันทั้งเรื่องอำนาจ อิทธิพล การใช้ชีวิตในสังคม” [ID04, เพศหญิง, อายุ 25 ปี] และ “ชนชั้นคือการแบ่งผู้คนโดยมีฐานเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้แต่ละชนชั้นมีลักษณะชีวิตและวิถีทางที่ต่างกันไป” [ID15, เพศหญิง, อายุ 20 ปี]

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาบางส่วนมีการเชื่อมโยงการนิยามชนชั้นทางสังคมกับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น

“หนูคิดว่าชนชั้นก็คือสิ่งที่แบ่งแยกตามวรรณะหรือการแบ่งแยกคนตามสถานะทางสังคมที่เขาเกิดมา” [ID03, เพศหญิง, อายุ 21 ปี] และมีการมองผ่านประเด็นความไม่เท่าเทียมกัน เช่น “ชนชั้นเป็นการจำแนกประเภทของคนที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม และการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน” [ID08, เพศ LGBTQ, อายุ 20 ปี]

การมองชนชั้นในฐานะการแบ่งแยกและจัดลำดับทางสังคมเช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Weber ที่เห็นว่า การจัดลำดับทางสังคมเกิดขึ้นจากทั้งมิติของชนชั้น (class) สถานภาพ (status) และอำนาจ (power) ไม่ใช่เพียงเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

2. มิติในการแบ่งชนชั้นของสังคมไทย

จากการวิเคราะห์มุมมองของนักศึกษาศึกษาต่อประเด็นการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยพบว่ามีการเชื่อมโยงการแบ่งชนชั้นกับมิติต่าง ๆ ทางสังคมในลักษณะของความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกัน โดยสามารถจัดกลุ่มออกเป็น 5 มิติหลัก ดังนี้

1) การศึกษา เป็นมิติที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด คือจำนวน 24 คน โดยมองในหลายแง่มุมทั้งด้านการเข้าถึง คุณภาพ และความเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่น ดังที่ผู้ตอบคนหนึ่งระบุว่า

“ผมว่า ถ้าพูดถึงการแบ่งชนชั้นในสังคมไทย น่าจะเป็นเรื่องการศึกษา เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ มันคือสิ่งที่จะต้องไปต่อยอดทุก ๆ อย่างในชีวิต เป็นฐานของทุกอาชีพ แต่การเข้าถึงการศึกษาที่ดีของแต่ละชนชั้นยังเป็นเรื่องยากในสังคมไทย โดยเฉพาะการศึกษาที่ดีจริง ๆ” [ID01, เพศชาย, อายุ 21 ปี] นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษากับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ดังที่นักศึกษาหญิงระบุว่า “เรื่องการศึกษา ในประเทศไทยยังมีเด็กหลายคนที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ เนื่องจากไม่มีเงินรวมถึงคนที่อยู่ห่างไกลพื้นที่ความเจริญสุดท้ายก็เกี่ยวเนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำในเรื่องของความรวยที่คนรวยก็รวยขึ้น คนจนก็จนลง” [ID02, เพศหญิง, อายุ 23 ปี]

2) ฐานะทางเศรษฐกิจ มีผู้กล่าวถึงมิตินี้จำนวน 22 คน โดยส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับปัญหาสังคมในวงกว้าง ดังความเห็นที่ระบุว่า

“ชนชั้นที่ชัดเจนคือความแตกต่างรายได้ เพราะคนที่มีรายได้น้อยจะไม่สามารถเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ได้เท่าคนที่มีรายได้มาก ทั้งเรื่องการศึกษา การรักษาพยาบาล การมีชีวิตที่ดีขึ้น” [ID22, เพศหญิง, อายุ 22 ปี] สิ่งนี้แสดงถึงความตระหนักของผลกระทบแบบห่วงโซ่ของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของชนชั้นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการและโอกาสทางสังคม

3) อำนาจ มีผู้แสดงความเห็นถึงมิตินี้จำนวน 18 คน โดยระบุถึงการตระหนักถึงความแตกต่างทางชนชั้นต่อความไม่เป็นธรรมของระบบ เช่น

“ผมว่ามันแตกต่างมากนะในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในสังคม ที่คนไทยมักจะแบ่งแยกโดยให้ผู้ที่ไม่มีเงินและอำนาจมีสิทธิก่อนเสมอ โดยเฉพาะที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือเรื่องกฎหมายที่ต่อให้จะผิดหรือถูกหากมีอำนาจและบารมีมากพอก็พ้นผิดได้” [ID05, เพศชาย, อายุ 20 ปี] หรือตัวอย่างความเห็นที่ระบุว่า “ส่วนตัวหนูคิดว่าที่ชัดเจนมาก ๆ ก็คือความแตกต่างในระบบความยุติธรรม เพราะกฎหมายในประเทศไทยมีการเลือกปฏิบัติ คนรวยและมีอำนาจสามารถหลบเลี่ยงกฎหมายได้ง่ายกว่าคนธรรมดา” [ID29, เพศหญิง, อายุ 24 ปี]

ความเห็นเหล่านี้ได้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจที่ส่งผลต่อเกียรติภูมิและเอกสิทธิ์หรือโอกาสในชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคภายในโครงสร้างสังคม

4) อาชีพ มีผู้กล่าวถึงจำนวน 14 คน เป็นการแสดงมุมมองต่อความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางอาชีพ เช่นความเห็นที่ระบุว่า

“การแบ่งชนชั้นทำให้โอกาสในการทำงานของคนต่างกัน คนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะจะมีโอกาสได้งานดีกว่าคนที่มาจากครอบครัวธรรมดา แม้จะมีความสามารถเท่ากัน” [ID35, เพศหญิง,

อายุ 25 ปี] สอดคล้องกับความเห็นของนักศึกษาชายกล่าวว่า “ผมคิดว่าเรื่องการได้งานนี้แหละ เพราะคนที่ไม่มีพื้นเพมาจากครอบครัวที่ดีจะมีเครือข่ายและโอกาสมากกว่า ทำให้คนที่มีความสามารถ แต่ไม่มีพื้นเพต้องดิ้นรนมากกว่า” [ID41, เพศชาย, อายุ 20 ปี]

5) รูปลักษณ์ภายนอก เป็นมิติที่มีผู้กล่าวถึงไม่มากนัก คือจำนวน 4 คน โดยนักศึกษากล่าวว่า

“บางที่มีการแบ่งชนชั้นจากรูปลักษณ์ภายนอก เพราะในสังคมไทยยังมีการตัดสินคนจากรูปลักษณ์ภายนอกอยู่มาก” [ID28, เพศหญิง, อายุ 20 ปี]

ซึ่งการตัดสินชนชั้นจากรูปลักษณ์ภายนอกนั้นสามารถสังเกตได้จากบุคลิกภาพ การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ และรสนิยมของบุคคลนั้น ๆ ดังความเห็นของนักศึกษาชายที่กล่าวว่า

“เราดูว่าใครชนชั้นไหนจากภายนอกได้นะครับ ของที่เขาใช้ เทสต์ (Taste) ไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) แบบที่ลงใน IG (Instagram) ก็บอกได้ว่าเป็นคนระดับไหน” [ID46, เพศชาย, อายุ 20 ปี]

สิ่งนี้แสดงถึงการทำงานของทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจที่สะท้อนทุนเชิงสัญลักษณ์และวัฒนธรรมที่ถูกผลิตซ้ำในสังคมไทย

3. ผลที่ตามมาของการแบ่งชนชั้นทางสังคม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคำตอบแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มแรกเห็นว่าการแบ่งชนชั้นทางสังคมก่อให้เกิดประโยชน์บางส่วน ผู้ให้ข้อมูล 25 คน แสดงความเห็นถึงทั้งข้อดีและข้อเสียของการแบ่งชนชั้น เช่น

“ผมว่ามีประโยชน์อยู่นะ ถ้าเป็นในเรื่องของการทำงาน ซึ่งมันเป็นเรื่องดีที่เราจะจัดหมวดหมู่คนในสังคมในบางเรื่อง เพื่อให้สังคมก้าวต่อไปได้ ชัดเจนในหน้าที่ แต่ในบางครั้งเพราะคำว่าชนชั้นนี้แหละ ถึงทำให้มีเรื่องถกเถียงและเอาเปรียบกันไม่หยุด ไม่ว่าจะชนชั้นไหน” [ID01, เพศชาย, อายุ 21 ปี]

และ “ก็คิดว่าคงน่าจะมีประโยชน์บ้างในการจัดระเบียบสังคม แต่ถ้าการแบ่งชนชั้นนำไปสู่การเลือกปฏิบัติและความไม่เป็นธรรม ก็จะกลายเป็นปัญหามากกว่าจะเป็นประโยชน์” [ID31, เพศหญิง, อายุ 23 ปี]

นอกจากนี้ การแบ่งชนชั้นยังเป็นเครื่องมือในการจัดทำนโยบายให้เหมาะสมด้วย ดังความเห็นที่ว่า

“มีประโยชน์เพราะรัฐหรือหน่วยงานจะสามารถรู้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงของคนกลุ่มชนชั้นนั้นได้ง่ายขึ้นและแก้ไขได้ตรงจุดมากขึ้น เช่น บางอย่างที่เป็นปัญหาในชนชั้นคนธรรมดา คนที่อยู่ชนชั้นอีลิท (Elite) หรือคนรวยอาจไม่เข้าใจ ฉะนั้นการแบ่งชนชั้นอาจทำให้รู้ถึงปัญหาของแต่ละชนชั้นได้ชัดเจนจะได้แก้ไขได้ตรงจุดยิ่งขึ้น” [ID02, เพศหญิง, อายุ 23 ปี]

และความเห็นที่ว่า

“คิดว่ามีประโยชน์ต่อสังคมเพราะเหมือนเป็นการจัดระเบียบสังคมอย่างหนึ่ง ถ้าหากการแบ่งชนชั้นนั้นทำให้สังคมคงอยู่ต่อไปได้และมีระเบียบ มันก็จำเป็นต่อสังคม” [ID25, เพศหญิง, อายุ 20 ปี]

ในขณะที่คำตอบอีกกลุ่มกลับแสดงให้เห็นว่าการแบ่งชนชั้นทางสังคมนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ (27 คน) โดยให้เหตุผลหลักว่าการแบ่งชนชั้นก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติ ดังความเห็นที่ระบุว่า

“สำหรับหนูคิดว่าไม่ดี เพราะการที่แบ่งชนชั้นอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เกิดการกดขี่ทางสังคมได้ ทั้งเรื่อง สิทธิ อำนาจต่าง ๆ นานา” [ID04, เพศหญิง, อายุ 25 ปี] และความเห็นที่ระบุว่า “การแบ่งชนชั้นไม่มีประโยชน์เลย เพราะทำให้เกิดการแบ่งแยก การเลือกปฏิบัติ และสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งขัดกับหลักความเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน” [ID27, เพศ LGBTQ+, อายุ 20 ปี]

4. การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาระหว่างความเหลื่อมล้ำสังคมไทย สามารถจัดกลุ่มความเห็นได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ

1) กลุ่มที่เห็นว่าแก้ปัญหาไม่ได้ (จำนวน 10 คน) กลุ่มนี้มองปัญหาในระดับระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น

“คิดว่าลดปัญหาไม่ได้เลย เพราะมันเป็นธรรมชาติของระบบทุนนิยมที่ต้องมีคนรวยและคนจน ถ้าทุกคนรวยเท่ากันระบบจะล้มเหลว” [ID41, เพศชาย, อายุ 20 ปี]

และ “ไม่สามารถลดได้ เพราะความแตกต่างระหว่างชนชั้นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม หากไม่มีความแตกต่างจะไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนา” [ID45, เพศหญิง, อายุ 22 ปี]

รวมถึงความเห็นที่ระบุว่า

“แก้ไม่ได้แน่นอนครับ เพราะคนที่มีอำนาจและเงินจะไม่ยอมปล่อยมือจากสิ่งที่ตนมีอยู่ และระบบการเมืองก็เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มคนเหล่านี้” [ID48, เพศชาย, อายุ 21 ปี]

2) กลุ่มที่เห็นว่าสามารถแก้ปัญหาได้แต่ทำได้ยากมาก (จำนวน 18 คน) โดยกลุ่มนี้มีความเห็นว่าสังคมมีข้อจำกัดระดับโครงสร้างและผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันดังความเห็นที่ระบุว่า

“เป็นไปได้ยากมาก เพราะสุดท้ายแล้วคนที่จัดการเรื่องนี้ได้ก็ต้องอยู่ที่รัฐบาลและการบริหารประเทศ โดยเฉพาะการที่รัฐเอื้อต่อนายทุนต่าง ๆ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่คนรวยก็จะรวยขึ้น คนจนก็จะโดนกดจากนายทุนให้จนอยู่อย่างนั้น ไม่ขึ้นค่าแรงขั้นต่ำต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการมีธุรกิจหลายล้าน” [ID02, เพศหญิง, อายุ 23 ปี]

หรือความเห็นที่ระบุว่า

“คิดว่าลดปัญหาได้ยากเพราะว่าพอคนเราไปอยู่จุดที่สูงแล้ว ก็อาจจะลืมนองคนอื่น ๆ ไป ลืม
ปัญหาเดิมที่เคยเจอมา” [ID01, เพศชาย, อายุ 21 ปี]

3) กลุ่มที่เห็นว่าสามารถแก้ปัญหาได้หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ (จำนวน 24 คน) โดย
ปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้นสามารถแก้ไขได้ผ่านระบบการศึกษา นโยบายของรัฐ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยม
สังคม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า

“คงแก้ไขได้อยู่บ้าง แต่รู้สึกว่าจะยาก เพราะอาจจะเป็นจิตสำนึกในแต่ละคนแต่ละชนชั้น
เช่น บางคนรวยก็ไม่อยากเทียบกับคนชนชั้นล่าง และรัฐบาลแก้ไขได้ไม่มากพอ แต่อาจจะแก้ปัญหา
โดยการดำเนินนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของครัวเรือน มุ่งเพิ่มรายได้ครัวเรือน ควบคู่กับการปฏิรูป
การใช้จ่ายด้านภาษีและเงินโอนของรัฐอะไรแบบนี้ก่อน” [ID04, เพศหญิง, อายุ 25 ปี]

เช่นเดียวกับความเห็นที่กล่าวไว้ว่า

“สามารถลดได้ แต่ต้องใช้เวลาานาน ต้องเริ่มจากการสร้างความตระหนักในสังคม การ
ปรับปรุงระบบการศึกษาให้เท่าเทียม และการมีนโยบายที่เป็นธรรมจากรัฐ” [ID19, กลุ่ม LGBTQ+,
อายุ 20 ปี]

5. แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

จากการวิเคราะห์มุมมองต่อแนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่นักศึกษาเสนอไว้
สามารถจำแนกออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) ระดับบุคคลและครอบครัว เป็นกลุ่มที่มองถึงความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงจาก
รากฐานสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติ การศึกษาและการสร้างความตระหนัก ดังที่ผู้ตอบ
ระบุว่า

“การแก้ไขปัญหาเรื่องชนชั้นในไทย มันจะแก้ไขได้ต้องเริ่มจากตัวเรา ครอบครัวเรา เพราะถ้าเรา
ช่วยกันสอนลูกหลานของเราให้ไม่บุลลี (กลั่นแกล้งรังแก) คนอื่น ไม่แบ่งแยก เหยียดชนชั้นกัน หรือสอน
ให้มีความคิดที่ดีตั้งแต่แรกก็สามารถลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาวได้” [ID03, เพศหญิง, อายุ 21 ปี]

2) ระดับโครงสร้างสังคม เป็นแนวทางที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การปฏิรูประบบ
การศึกษาให้เข้าถึงได้และมีคุณภาพเท่าเทียมกัน นโยบายภาษีที่เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ระบบ
สวัสดิการสังคมที่แข็งแกร่ง และการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น

“คิดว่าถ้าจะสามารถลดปัญหาชนชั้นสังคมไทยได้ ต้องมีการส่งเสริมการศึกษาให้ทั่วถึง การสร้างระบบ
สวัสดิการที่ดี และการส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคม” [ID38, กลุ่ม LGBTQ+, อายุ 24 ปี]

และ “หากจะต้องแก้ปัญหาให้สำเร็จได้ ควรมีการปฏิรูประบบภาษีให้เป็นธรรม การลงทุนใน
การศึกษาสาธารณะ และการสร้างโอกาสในการทำงานที่เท่าเทียมกัน” [ID26, เพศหญิง, อายุ 24 ปี]

ตารางที่ 2 ประเด็นหลักและประเด็นย่อยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นในสังคมไทย

ประเด็นหลัก (Theme)	ประเด็นย่อย (Sub-theme)	จำนวนการกล่าวถึง
1. ความเข้าใจต่อชนชั้นทางสังคม	1.1 การแบ่งแยกและจัดระเบียบ	46
	1.2 มุมมองเชิงโครงสร้าง	6
2. มิติของการแบ่งชนชั้นในสังคมไทย (ตอบได้มากกว่า 1 ประเด็นย่อย)	2.1 การศึกษา	24
	2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจ	22
	2.3 อำนาจ	18
	2.4 อาชีพ	14
	2.5 รูปลักษณ์ภายนอก	4
3. ผลที่ตามมาของการแบ่งชนชั้นทางสังคม	3.1 ผลบวกและลบต่อสังคม	25
	3.2 ผลลบต่อสังคม	27
4. การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย	4.1 แก้ได้หากเป็นระบบ	24
	4.2 แก้ได้แต่ยาก	18
	4.3 แก้ไม่ได้	10
5. แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย	5.1 ระดับบุคคลและครอบครัว	22
	5.2 ระดับโครงสร้างสังคม	30

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อคำว่า “ชนชั้น” ในฐานะที่เป็น การแบ่งแยกและจัดระเบียบทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสะท้อนการมองชนชั้นในลักษณะเชิงสัญลักษณ์ และเชิงนามธรรม ขณะเดียวกันนักศึกษาบางส่วนได้อธิบายชนชั้นในเชิงโครงสร้าง โดยระบุปัจจัยที่กำหนดได้ชัดเจน เช่น รายได้ อาชีพ การศึกษา และครอบครัว มุมมองเชิงโครงสร้างเช่นนี้สามารถเชื่อมโยงได้กับกรอบความคิดแบบมาร์กซิสต์ที่อธิบายความไม่เท่าเทียมว่าเป็นผลมาจากโครงสร้างการผลิตและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ แม้ในมุมมองของนักศึกษายังไม่ได้กล่าวถึงประเด็นสำนึกทางชนชั้น (Class Consciousness) และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของสภาพตนเองที่ยังเป็นนักศึกษา ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Euzébio Filho และ Guzzo (2018) ที่พบว่ากว่าร้อยละ 95 ของเยาวชนที่เข้าร่วมการศึกษาไม่เคยทำงานรับค่าจ้าง ทำให้พวกเขายังไม่มีความเข้าใจบริบทชีวิตของบุคคลในความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมกับกลุ่มและชนชั้นทางสังคม ซึ่งนักศึกษาที่ยังไม่ได้เข้าสู่โลกการทำงานอาจยังไม่ได้สัมผัสประสบการณ์การกดขี่ทางเศรษฐกิจโดยตรง

อย่างไรก็ตาม มุมมองของนักศึกษาต่อชนชั้นในภาพกว้างของสังคมในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการสะท้อนความเห็นเกี่ยวกับเรื่องความไม่เท่าเทียมจากผู้มีสถานภาพต่างกันต่อโอกาสที่จะได้รับหรือการปฏิบัติที่แตกต่าง

กัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของเวเบอร์ที่ชี้ว่าการจัดลำดับทางสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงสถานภาพและอำนาจ (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาที่มีความตระหนักรู้ต่อมิติเหล่านี้ในระดับลึกซึ้งกว่าการนิยามแบบผิวเผิน

นอกจากนี้ การมองชนชั้นในลักษณะที่ซับซ้อนนี้ยังสามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดของบูร์ดิเยอ ที่อธิบายว่าการดำรงอยู่ของชนชั้นไม่ได้มีเพียงแค่มุมทางเศรษฐกิจ (economic capital) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) และทุนทางสังคม (social capital) ด้วย ซึ่งทุนเหล่านี้ต่างทำหน้าที่กำหนดตำแหน่งของบุคคลในพื้นที่ทางสังคม (social space) การที่นักศึกษานิยามชนชั้นผ่านปัจจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ การศึกษา หรือแม้แต่รูปลักษณ์ภายนอกนั้นแสดงให้เห็นว่าพวกเขารับรู้ถึงการทำงานของทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดโอกาสและวิถีชีวิต การรับรู้ของนักศึกษาที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงภววิสัย เช่น รายได้ การศึกษา และเชิงอัตวิสัย เช่น สถานภาพทางสังคม และการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับกรอบตัวชี้วัดชนชั้นทางสังคมของนิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ (2559) แสดงให้เห็นว่ามุมมองของคนรุ่นใหม่ไม่ได้แยกส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจออกจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม แต่เป็นการมองอย่างเป็นองค์รวมในลักษณะการวิเคราะห์สังคมร่วมสมัย

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีความตระหนักถึงผลจากการแบ่งชนชั้นทางสังคมที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น ๆ ที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา มุมมองของนักศึกษาที่มองว่าโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพยังเป็นเรื่องยาก และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังคงเป็นต้นตอของปัญหาในมิติอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ (2566) ที่ระบุว่าแม้ว่าสังคมไทยจะเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเลื่อนชนชั้นได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับโอกาสในการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ ความสามารถ โอกาสทางการศึกษา และการประกอบอาชีพ แต่ช่องว่างทางชนชั้นทำให้แต่ละคนมีข้อจำกัดของโอกาสที่จะเลื่อนชนชั้น เพราะต้องจ่ายต้นทุนที่ไม่เท่ากัน

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือการที่นักศึกษาได้กล่าวถึง “มาตรฐานความงามและรูปลักษณ์” ในฐานะมิติของการแบ่งชนชั้น มุมมองนี้เป็นการยืนยันว่าการแบ่งชนชั้นทางสังคมในยุคปัจจุบันมีความละเอียดซับซ้อน สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและทุนเชิงสัญลักษณ์ของบูร์ดิเยอ ที่อธิบายว่ารสนิยม วิถีชีวิต และรูปลักษณ์ภายนอกล้วนเป็นเครื่องมือในการแสดงออกและผลิตซ้ำความเหนือกว่าทางสังคมของชนชั้นกลางและชนชั้นสูง โดยงานวิจัยของ Wood (2021) และ Sajid et al. (2021) ได้เน้นย้ำว่ารูปลักษณ์ภายนอกที่ตรงตามมาตรฐานความงามที่ถูกกำหนดโดยสังคมสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งของอำนาจและการยอมรับทางสังคม ดังนั้น การที่นักศึกษาเชื่อมโยงมาตรฐานความงามเข้ากับการแบ่งชนชั้นแสดงให้เห็นว่าพวกเขาตระหนักถึงการทำงานของ “ทุน” ในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำถูกผลิตซ้ำในระดับวัฒนธรรมผ่านความงามและรูปลักษณ์ภายนอก

สำหรับประเด็นมุมมองของนักศึกษาที่เห็นว่ากฎหมายในสังคมไทยมีการเลือกปฏิบัติและเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้มีอำนาจและเงิน สิ่งนี้สะท้อนถึงความไม่ไว้วางใจในรัฐ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ของกฤษณ์เพชร โสมณวัตร (2564) ที่ระบุว่าความเชื่องช้ากับความไม่เป็นธรรมในชีวิตประจำวันได้หล่อหลอมให้

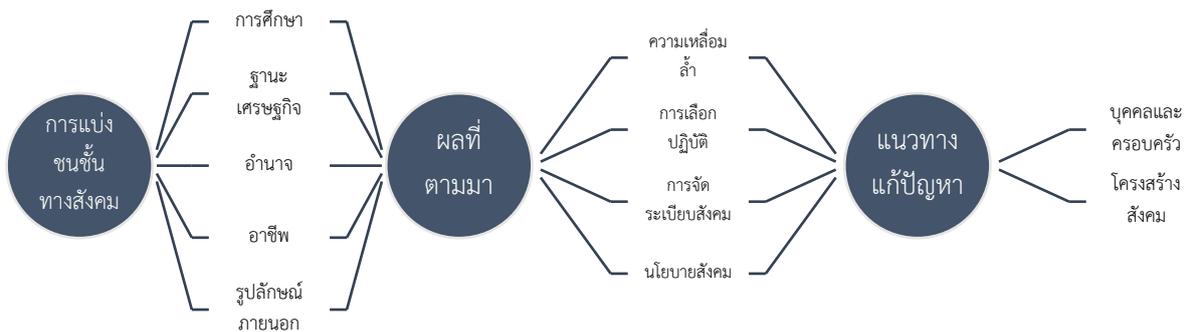
ชนชั้นกลางไทยกลายเป็นชนชั้นที่โดดเด่น เพราะตนเองเกิดความไม่ไว้วางใจต่อรัฐ มีความวิตกกังวลต่อชนชั้นล่าง รวมถึงมีความรำคาญชนชั้นกลางด้วยกันเอง การศึกษามุมมองของนักศึกษาต่อการแบ่งชนชั้นทางสังคมครั้งนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงการระบุถึงปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นภาพสะท้อนภูมิทัศน์ทางสังคมที่ซับซ้อน และตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมทางชนชั้นในหลายมิติของสังคมไทยด้วย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นลักษณะเด่นของการรับรู้ชนชั้นทางสังคมของนักศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน คือการมีความเข้าใจที่เป็นระบบและครอบคลุมหลายมิติพร้อมกัน โดยไม่ได้มองปัญหาในแง่เศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษ เศรษฐกิจ อำนาจ และแม้แต่มิติทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน สิ่งที่น่าสนใจคือแม้จะตระหนักถึงความซับซ้อนของปัญหา แต่กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมองอนาคตในแง่สร้างสรรค์และเชื่อมั่นในศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงผ่านกลไกทางสถาบัน

องค์ความรู้ที่สำคัญจากการศึกษาคือการค้นพบว่าคนรุ่นใหม่ไม่ได้ยอมรับโครงสร้างชนชั้นแบบดั้งเดิม แต่มีการตั้งคำถามและเสนอทางเลือกที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปจนถึงการปฏิรูประบบสถาบัน ซึ่งสะท้อนศักยภาพในการเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ทิศทางที่เป็นธรรมมากขึ้น ดังที่ปรากฏในภาพรวมของทัศนคติที่แสดงในภาพประกอบที่ 1 ที่แสดงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของมุมมองเหล่านี้เป็นกระบวนการคิดที่สมบูรณ์

ภาพประกอบที่ 1 ทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นสังคมไทยของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มีข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงเลือกใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นหลัก และเน้นการศึกษามุมมองและความตระหนักต่อภาพกว้างของสังคมมากกว่าการวิเคราะห์เชื่อมโยงตัวตนส่วนบุคคลกับชนชั้นของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ดังนั้น การวิจัยนี้จึงไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียด เช่น รายได้ครอบครัว อาชีพผู้ปกครอง และประวัติชนชั้นของครอบครัว ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจและตีความทัศนคติต่อการแบ่งชนชั้นได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลจากนักศึกษาเพียง 3 มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร อาจไม่สามารถสะท้อนมุมมองของนักศึกษาจากพื้นที่อื่น ๆ หรือจากสถาบันการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น และการที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาในกลุ่มอายุ 20-25 ปี จึงอาจมีข้อจำกัดในการสรุปผลไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ในช่วงอายุอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลการวิจัยนี้สนับสนุนให้มีการพัฒนานโยบายด้านการศึกษา ควรปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียน การเพิ่มทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนครอบครัวยากจน และสร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถยกระดับและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ในด้านแรงงาน ควรมีนโยบายการปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามสภาพความเป็นอยู่ที่ปรับเปลี่ยนไป เช่นเดียวกับนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและระบบภาษี ควรปรับปรุงระบบภาษีให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น เพื่อพัฒนาสวัสดิการสังคมที่ช่วยลดช่องว่างทางสังคม เช่น การดูแลสุขภาพถ้วนหน้า ระบบประกันสังคมที่ครอบคลุม และสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ด้านการสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ ควรมีนโยบายสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กและรายย่อยในด้านเงินทุน องค์กรความรู้ และช่องทางการตลาด รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ด้อยโอกาสเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม นอกจากนี้ ควรมีนโยบายส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษาในการสร้างค่านิยมที่เคารพความหลากหลายทางสังคม ลดการตีตรา และลดการเลือกปฏิบัติทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรมีการส่งเสริมการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ต่อการแบ่งชนชั้นทางสังคม โดยหน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานด้านการพัฒนาสังคม สถาบันการศึกษา องค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรสื่อมวลชน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม จัดอบรมและสัมมนาสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการเลือกปฏิบัติทางสังคม นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการควรสร้างความร่วมมือส่งเสริมโอกาสในการฝึกงานและทำงานให้นักศึกษา เพื่อสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้อย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการลดการเลือกปฏิบัติทางสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในมิติเพศ อายุ และพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจต่อมุมมองเรื่องชนชั้นที่อาจมีความแตกต่างกัน รวมถึงการศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการรับรู้และการสร้างอัตลักษณ์ทางชนชั้นของคนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษณ์เพชร โสมณวัตร. (2564). พิพากษารมณ: ระบอบกฎหมายแห่งความรู้สึกเดือดร้อนรำคาญของชนชั้นกลางไทย. *มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 22(ฉบับเพิ่มเติม), 73–94. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/256086>
- กุลภา วจนสาระ. (2555). มองหาความเป็นธรรมในสังคมไทยผ่านคนชายขอบ. ใน กุลภา วจนสาระ และ กฤตยา อาชวนิจกุล (บ.ก.), *ประชากรและสังคม 2555: ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย* (หน้า 17–36). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐานิดา บุญวรรณ. (2565). ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม. ใน บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, กวินธร เสถียร, ฐานิดา บุญวรรณ, และ กุลธิดา ศรีวิเชียร (บ.ก.), *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย* (หน้า 43–64). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิสาพร วัฒนศัพท์, ฐานิดา บุญวรรณ, และ ศิวาภรณ์ ไชยเจริญ. (2559). ช่วงชั้นทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และการอธิบายถึงความเป็นประชากรกลุ่มเปราะบางในสังคม. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 10(4), 362–376. <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4633>
- ปรีตตา หวังเกียรติ. (2563). *การเลื่อนชั้นทางสังคมข้ามรุ่นของคนจนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4087>
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ, ฐานิดา บุญวรรณ, และ สุรางค์รัตน์ จำเริญพล. (2566). ว่าด้วยชนชั้นและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 19(2), 27–57. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/270983
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2553). การจัดช่วงชั้นทางสังคม. ใน *แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 157–163). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โสวัตรี ณ กลาง. (2562). ชนชั้นกลางในเมืองและการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาพื้นที่ชานเมืองตอนเหนือและตะวันตกของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร*, 21(1), 167–186. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/192040>
- Bettencourt, G. M. (2020). “When I think about working class, I think about people that work for what they have”: How working-class students engage in meaning making about

- their social class identity. *Journal of College Student Development*, 61(2), 154–170.
<https://doi.org/10.1353/csd.2020.0015>
- Bourdieu, P. (1987). What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, 1–17. <http://www.jstor.org/stable/41035356>
- Dos Santos, T. (1970). The concept of social classes. *Science & Society*, 34(2), 166–193.
<http://www.jstor.org/stable/40401479>
- Easterbrook, M. J., Kuppens, T., & Manstead, A. S. R. (2020). Socioeconomic status and the structure of the self-concept. *British Journal of Social Psychology*, 59(1), 66–86.
<https://doi.org/10.1111/bjso.12334>
- Ramsey, P. G. (1991). Young children's awareness and understanding of social class differences. *The Journal of Genetic Psychology*, 152(1), 71–82.
<https://doi.org/10.1080/00221325.1991.9914679>
- Rice, A. J., Colbow, A. J., Gibbons, S., Cederberg, C., Sahker, E., Liu, W. M., & Wurster, K. (2017). The social class worldviews of first-generation college students. *Counselling Psychology Quarterly*, 30(4), 415–440. <https://doi.org/10.1080/09515070.2016.1179170>
- Sajid, R., Ali, S. H., & Chaudhry, A. G. (2021). Relationship between stereotypical beauty standards and secondary social status. *Global Digital & Print Media Review*, 4(3), 60–67. [https://doi.org/10.31703/gdpmr.2021\(IV-III\).06](https://doi.org/10.31703/gdpmr.2021(IV-III).06)
- Savage, M., Devine, F., Cunningham, N., Taylor, M., Li, Y., Hjellbrekke, J., Le Roux, B., Friedman, S., & Miles, A. (2013). A new model of social class? Findings from the BBC's Great British Class Survey experiment. *Sociology*, 47(2), 219–250.
<https://doi.org/10.1177/0038038513481128>
- Schwartz, J. L., Donovan, J., & Guido-DiBrito, F. (2009). Stories of social class: Self-identified Mexican male college students crack the silence. *Journal of College Student Development*, 50(1), 50–66. <https://doi.org/10.1353/csd.0.0051>
- Scott, J. (2002). Social class and stratification in late modernity. *Acta Sociologica*, 45(1), 23–35. <https://doi.org/10.1177/000169930204500103>
- Shavitt, S., Jiang, D., & Cho, H. (2016). Stratification and segmentation: Social class in consumer behavior. *Journal of Consumer Psychology*, 26(4), 583–593.
<https://doi.org/10.1016/j.jcps.2016.08.005>

- Sørensen, A. (2019). The basic concepts of stratification research: Class, status, and power. In *Social stratification, class, race, and gender in sociological perspective* (2nd ed., pp. 287–300). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429306419>
- Tudor, J. F. (1971). The development of class awareness in children. *Social Forces*, 49(3), 470–476. <https://doi.org/10.1093/sf/49.3.470>
- Vandebroeck, D. (2021). Making sense of the social, making the “social sense”: The development of children's perception and judgement of social class. *Sociology*, 55(4), 696–715. <https://doi.org/10.1177/0038038520977803>
- Wood, H. (2021). Beauty and class. In *The Routledge companion to beauty politics* (pp. 19–28). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429283734>